

ZRÍNYI MIKLÓS PÁLYÁJÁNAK VÉGE.

1664 APRIL—NOVEMBER.

(Közlemények a vatikáni levéltárból.)

A második Zrínyi Miklós, szintúgy mint hasonnevű nagy őse, a törökök ellen viselt háborúokban véghezvitt dicső tetteivel az egész keresztény világ tiszteletteljes érdeklődését irányozta magára.

Természetesen az ő tevékenységét, erőfeszítéseit és diadalait sehol sem kisérték olyan élénk és jóakaró figyelemmel mint Rómában, a hol a hazájának tett szolgálatait a kereszténység és az egyház körül szerzett érdemek gyanánt is méltányolták.

Épen ez a felfogás készítette VII. Sándor pápát, 1664 tavasz nyiltával, arra, hogy elismerését és jóindulatát, melyet bécsi nuntiusa útján ismételten hozott Zrínyi tudomására: most közvetlenül ő hozzá intézett iratban fejezze ki.

Magasztalásokkal halmozta el őt, »a kinek csak neve is a hatalmas ozmanokat rémülettel, a keresztény világot reménységgel tölti el«. Buzdítja, hogy »az örök dicsőséghez vezető úton« mind előbbre haladjon. Őt, családjának összes tagjait, névszerint öccsét Pétert, atyai jóindulatáról biztosítván »szent Péter pártfogása és védnöksége« alá fogadja. Egyuttal megszentelt ájtatossági tárgyakat küld és búcsúkat engedélyez néki.

Az egyház feje kitüntető figyelmének ez a nyilatkozása alkalmasabb pillanatban nem kereshette volna föl a hős vezért, mint épen most, amikor őt 1664 május elején, Kanizsa alatti táborában mélyen elkeseredve és elcsüggedve találta. Az egyetlen derült napsugár volt ez, mely pályája alkonyán az irigységtől és féltékenységtől a láthatárra idézett sötét felhőkön keresztül tört.

A bécsi miniszterek Zrínyi iránt régtől fogva bizalmatlansággal viseltettek, a melyet roszakarók gyanításai ápoltak. Az 1663. év nyarán arról suttogtak a bécsi udvarnál, hogy a horvát bán Magyarországon fölkelést készül támasztani, és Bethlen Gábor példájára királylyá kikiáltatni magát; hogy erre öccse Péter gróf unszolja, a ki az osztrák uralkodóház irányában ellenséges állást elfoglaló német fejedelmekkel összeköttetésben áll.¹⁾

Ezen bizalmatlanságnak az volt következménye, hogy Zrínyi hadi vállalataiban sem a bécsi hadi tanács, sem a Magyarországon működő császári tábornokok részéről a kellő támogatásban nem részesült. Magára hagyatva, pénz és lőszer hiányában imént kénytelen volt Pécs ostromát abbahagyni, és most Kanizsa vívásában szintén lemondott a siker reményéről. A pápához intézett köszönő levelében is kifejezve találjuk elcsüggedését. De egyúttal hangsúlyozta, hogy a szent-anya kitüntetésében új ösztönt találván, ezentúl még buzgóbban kíván a kereszténységnek szolgálni, kész lévén »utolsó cseppvérét is ontani«.

Néhány héttel utóbb történt, hogy a török nagyvezér Zerín várát megvívta és lerontotta. A fájdalom érzéséhez, amit ez a súlyos csapás Zrínyi lelkében támasztott, a felháborodás csatlakozott, Montecucoli tábornagy eljárása fölött, a ki hatalmas sereg élén néhány mértföldnyi távolságban, tétlen szemlélője volt az eseménynek.

Zrínyi Bécsbe sietett, hogy panaszát a király elé terjessze, s egyúttal előadja követeléseit, a melyeknek teljesítésétől tette függővé a király hadi szolgálatában való további működését.

Julius 12-ikén érkezett a császári székvárosba. Az udvar-

---

¹⁾ A bécsi nuntius 1663. július 21-ikén Rómába küldött chiffrirozott jelentésében írja: »Hanno questi signori ministri ombra e sospetto del conte Nicolo di Sdrin bano di Croatia, non già che sia per intendersi con il Turco, ma che possa talvolta suscitare e farsi capo di qualche sollevatione in Ungheria, nutrendo forse pensiero di farsi acclamare e coronare re di quel regno, con l'esempio di Bettlem Gabor e d' altri che in casi simili si sono ribellati; e vogliono molti che a ciò venghi fomentato dal conte Pietro di Sdrin suo fratello che tiene stretta corrispondenza con i principi confederati del Reno . . .« (Vatikáni levéltár. Nuntiatura Germaniae. Vol. 175.)

nál hideg fogadtatásra talált. Annál bőkezűbben halmozta őt el a város lakossága tiszteletének nyilatkozataival. Háza előtt és mindenütt, a hol megfordult, tömegesen gyülekezett a nép, lelkes üdvkiáltásokkal kísérvén megjelenését és fogatát.

A bécsi nuntius, *Caraffa* bíbornok, pontos és kimerítő tudósításokat küldött róla Rómába. Egyik jelentéséhez csatolva találjuk azt a nevezetes emlékiratot is, amit Zrínyi a királynak benyújtott.

Julius 19-ikén a nuntius chiffrizott levélben írja: »Gróf Zrínyi Miklós kikel Montecucoli tábornagy ellen, mert felémészti a sereget, anélkül, hogy vele eredményt vívna ki; úgy hogy ha ő felsége máskép nem intézkedik, minden elvész; ő tehát nem akarván jó hírnevét amit szerzett elveszteni, kénytelen lesz visszavonulni, kardját szegre akasztani. De úgy hallom, az udvar mindenképen ki akarja őt elégíteni, nagy összeget és talán külön hadtestet is rendelkezésére bocsátva, hogy önállóan, Montecucolitól függetlenül működhessék. Igaz ugyan, hogy ezt a szándékot végrehajtani nagy nehézséggel jár; ezért akkorig megállapodás nem történt, és nem is tudom elgondolni, miképen fog ő felsége határozni.«

Augusztus 16-iki (szintén chiffrizott) jelentésében pedig olvassuk: »Zrínyi Miklós gróf annyira elégtelen az udvarral, hogy engedélyt kért birtokaira visszavonúlhatni. Azt mondja, hogy becsülete csorbát szenvedne, ha ezt az életet folytatná, mely inkább udvari emberhez mint katonához illő; és hogy manifestumban az egész világ tudomására fogja hozni a sérelmeket, amiket szenvedett. Porcia herczeg azon van, hogy őt megnyugtassa, és módot keres az ő kielégítésére. Tudják itt, hogy ha a kétségbeesés sugallatait meghallgatja, nagy bajt támaszthat, tekintetbe véve azt a nagy népszerűséget, amit Magyarországon bír, és azt a figyelmet, amit Franciaország és a rajnai szövetség fejedelmei folytonosan tanúsítanak iránta. Az utóbbiak könnyen arra határozhatnák el magokat, hogy hadaikat, melyek jelenleg Montecucoli parancsai alatt állanak, Zrínyi rendelkezésére bocsátják. Könnyen elgondolhatni, hogy ebből ő felségére és az egész kereszténységre milyen károk és veszélyek támadnának. Mindazáltal reméllem, hogy Zrínyi gróf

ezentúl is szokott bölcseséggel fogja eljárását irányozni, és hogy a tőle és elődeitől kitüntetett hűségnek mind fényesebb bizonyítékait fogja nyújtani».

Ebben a reménységében a nuntium megerősítették azok a nyilatkozatok, amiket Zrínyi gróf ő előtte tett. Látogatása alkalmával újból hangsúlyozta, hogy a legnagyobb hálára kötelezte őt a szent atya levele, melyet — úgymond — jónak látott másolatokban országszerte terjeszteni; és hogy hálás érzelmeinek bebizonyítása végett kész vagyonát és életét a kereszténység javára áldozni föl!

Zrínyi augusztus 21-ikén elutazott Bécsből muraközi birtokaira.

Két nappal utóbb a nuntius chiffrizott jelentésében írja, hogy elégtelenül hagyta el a székvárost, mert kívánatai közül egyetlen egyet sem teljesítettek. »És habár — úgymond — többek előtt kinyilatkoztatta, hogy mint ő felségének leghívebb alattvalója kíván élni és halni: könnyen megtörténhetik, hogy tétlenségében a kétségbeesés uralomra jut lelkében. Igaz ugyan, igényei nagyok és túlzottak voltak, és vagy teljesítésök lehetlensége vagy a helyes kormányzat szabályai miatt utasítottak el; de a jelen körülmények között talán kívánatos lett volna, hogy módot találjanak őt legalább némi részben kielégíteni. Erre irányozza most igyekezeteit az esztergomi érsek úr, de a siker kilátása nélkül.«

És csakhamar megszólalt ismét a gyanúsítás hangja. Szeptember 13-ikán Caraffa bibornok titkos jegyekre bízta a következő tudósítást: »Híre jár itt, hogy Zrínyi Miklós gróf a törökökkel érintkezésbe lépett és tárgyalásokba bocsátkozott. A gyanút megerősíteni látszott az a körülmény, hogy nejét Magyarországból Horvátországba küldötte. De szoros utánjárás után arról győződtem meg, hogy a hír teljesen alaptalan.

»Bizonyára sem ő felségére, sem a kereszténység ügyére nézve nem előnyös, hogy ilyen tekintélyes és kiváló férfiút tétlenségben hagynak, a ki azután a kétségbeeséstől legyőzve hátat fordíthatna és sok bajt idézhetne elő. Ezért kívánatos volna, hogy neki valamely formában elégtételt nyújtsanak. Ezt holnap egész világosan megmondom herczeg Porciának.«

És két héttel utóbb, szeptember 27-ikén jelenti:

»Zrínyi Miklós gróf, ki tétlenül él Horvátországban, roszakarói részéről folytonosan rágalmaztatik, a közügynek és ő felségének jelentékeny kárait. Többször szólottam ez ügyben Porcia herceggel. Ez azt a szándékát nyilvánította, hogy igyekezni fog, a mennyiben a jelen szorult viszonyok engedik, a gróf igényeinek kielégítését eszközölni. És ha a gróf kívánatait arra szorítja, a mi észszerűen lehetséges, meg vagyok arról győződve, hogy könnyen czélt ér az udvarnál. Én részemről nem fogom elmulasztani, hogy kívánatait alkalmas módon támogassam, illő ügyességgel és körültekintéssel, amint ezt nékem Eminentiád kötelességemmé teszi.«

Ugyanis Chigi bibornok állam-titkár szeptember 6-án a következő titkos jegyzéket intézte a nuntiushoz:

»Ő szentsége élénk sajnálattal értesült arról, hogy Zrínyi Miklós gróf elégületlenül és elkeseredve távozott az udvarból. Ő szentsége azt hiszi, hogy tekintettel a gróf kiváló érdemeire, a nagy hírre, a minek örvend és a súlyos károokra, a miket szenvedett, kívánatos lett volna ő felsége érdekében is, hogy őt, a mennyiben a jelen helyzet megengedi, kielégítsék. És ezért, ha Eminentiád ügyes közbenjárásával elősegíthetné azt, hogy a gróf kielégíttessék és szolgálatai igénybevéttessenek: ő szentségének óhajtasát teljesítené.«

A következő két hónapban a nuntius jelentései és az államtitkár jegyzékei Zrínyiről hallgatnak. November 29-ikén viszi meg Rómába a nuntius jelentése Zrínyi halálának hírért. A gyászos eset elbeszélésében ismert részletekkel találkozunk. Az a gyanú, hogy merényletnek esett áldozatúl, fel sem merült. A gyász hír hatásáról, amit Bécsben idézett elő, ezeket írja: »Nem vagyok képes híven leírni azt a szomorúságot, amit az udvar és az egész lakosság érez annak a nemes lovagnak és hadvezérnek halála fölött, aki rendkívüli vitézségével olyan félelmessé tette magát, hogy a törökök talán ennek a szerencsétlen esetnek jobban fognak örülni, mint a rájuk nézve anyyira előnyös békekötésnek!«

És a rendes jelentéshez titkos jegyekben a következőket csatolja:

»Ő felsége előttem nagy sajnálkozással beszélt gróf Zrínyi Miklós halála felől, a csillagokig magasztalván mind vitézségét, mind pedig azokat a jó szolgálatokat, a miket minden időben a felséges uralkodó háznak és az egész kereszténységnek tett.

»Mindazáltal nem hiányoznak roszakaratú emberek, a kik ezt a nemes lovagot még most is rágalmazzák, mintha lelkében azt a tervet táplálta volna, hogy az országban bírt pártjától, Franciaország és Velence támogatása mellett, Magyarország királyává kiáltatja ki magát. De minden értelmes ember védelmezi őt, és erőteljesen tesz tanúságot az ő hűségéről!«

A bibornok-államtitkár deczember 20-iki jegyzékében válaszolja, hogy a gyász hír »senkit sem érinthetett fájdalmasabban mint ő szentségét, a ki ezen vitéz és annyi jeles tulajdonságokkal ékeskedő lovag iránt a leggyengédebb érzelmeket táplálta.

»Nem kételkedik ő szentsége, hogy ő felsége és az egész császári udvar azon tiszteletnél fogva, melylyel iránta viseltettek, súlyosan érezték a veszteséget. De ily csodálatos szerencsétlenséggel szemben, a mély részvét mellett, Isten akaratában meg kell nyugodnunk!«

Zrínyi Péter gróf ezalatt illőnek találta, hogy dicsőült bátyjának »vadkan-vadászaton bekövetkezett szerencsétlen és váratlan kimúltát« a pápának levélben bejelentse, kérvén, hogy az elhúnytról imádságaiban emlékezzék meg, és családjától pártfogását ezentúl se vonja meg.

A pápa 1665. január 6-án kelt brevéjében válaszolt. Fájdalmát tolmácsolván biztosította a grófot, hogy az elhúnyt lelki üdvösségeért buzgón imádkozott, őt pedig egész családjával együtt atyai szeretettel karolja föl.

I. 1664. ápr. 19.

VII. Sándor pápa gróf Zrínyi Miklóshoz.

Dilecto filio Nobili Viro Comiti Nicolao Sirinio Croatiae Bannio.

Alexander Papa VII.

Dilecte fili nobilis Vir salutem etc. Insigni virtuti et incomparabili fortitudini nobilitatis tuae, quae sanctae fidei pro virili tuendae se penitus addixit, atque devovit, illustria

quoque pontificiae caritatis documenta plane debentur. Etenim nullam his tam difficilibus reipublicae Christianae temporibus e Germania nuncium audimus sine aliquo praeclaro benefacto tuo, quod omnes omnium voces, laudesque concelebrent, adeo ut vel hominis unius fama, et ipsi Ottomanorum potentiae timorem incutere, et orbi Christiano spem et animos addere videatur. Age igitur dilecte fili, recte coeptum ad veram et perennem gloriam iter constanter urge; certus, nulla alia te ratione melius et facilius qua nomen inclytum saeculis universis commendare, qua coelesti patriae te ipsum asserere posse, cum praesertim plures alios ad eiusdem pietatis egregium decus provoces, ac inflammes, inter quos excellit praestantissimus Vir, comes Petrus frater vere germanus tuus, quem cum omni Domo Religiosissima tua praecipuo Paternae voluntatis affectu complectimur, et in Sancti Petri Protectionem et Clientelam animo peramanti recipimus. Coeterum amoris nostri pignus munuscula quae mittimus accipe, exigua illa quidem, sed sacris benedictionibus et indulgentiis, quas Diploma declarabit, praetiosiora facta. Porro Deum exercituum enixe precamur, ut Nobilitati tuae strenue praelianti praelia sua omnipotenti dextera usque praesto esse velit. In quam profecto rem conatibus aequae piis ac generosis tuis Apostolicam benedictionem ex omni Corde largimur.

Datum Romae apud sanctam Mariam maiorem sub annulo piscatoris die 19. Aprilis 1664., pontificatus nostri anno decimo.

(Egykorú másolata a vatikáni levéltárban. Epistolae ad Principes. Alexandri VII. annus IX. et X. fol. 121.)

II. 1664. ápr. 19,

Chigi bibornok-államtitkár Caraffa bécsi bibornok-nuntiushoz.

Dell'Emo Card. Chigi a Monsig^r Nuntio all'Imperatore Sig^r Card. Caraffa.

In foglio alli 19 Aprile 1664.

Per le continue relationi, che vengono quà tanto da V. E. come d'altre parti del molto valore et applicatione, che impiega il Sig^r Conte Nicolò di Sdrino nella presente guerra contro il Turco, essendosi indotto l'animo zelantissimo di Nostro Signore ad usare verso questo Cavaliere qualche dimostrazione per tanto più animarlo ne'sue generosi pensieri, et alla difesa della Causa publica, a tal effetto gli manda l'aggiunta scatolina con alcune divotioni, acciò habbia anche

questa Caparra del suo paterno affecto; e premendo molto a Sua Beatitudine, che li pervenga quanto prima, e con sicurezza, d'ordine della medesima l'indirizzo a V. E. perché si compiacia di prendersene la cura inviandola al detto Sig^r Conte conforme alla sua prudenza medesima parerà mentre per maggiore informatione dell'E. V. si manda ancora copia dell'istesso Breve, che gli scrive Sua Beatitudine quale è accluso nella stessa scatola.

(Egykorú másolat a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 33. fol. 157.)

III. 1664. máj. 21.

Gróf Zrínyi Miklós VII. Sándor pápához.

Beatissime Pater.

Sanctitatis vestrae litteras et diploma, una cum sacris muneribus, filiali qua par est reverentia et demissione recepi, quae mihi ac toti familiae meae erunt tamquam thesaurus inestimabilis, non tantum quod a pontifice maximo sed et a pontifice vere optimo transmissa sunt, cuius eximia bonitas et praeclarae virtutes pridem hemispherio nostro ita innotuerunt, ut ipsi catholici nominis ac Romanorum antistitum jurati hostes tam conspicuae veritati victas debeant dare manus, et christiani omnes summopere gaudeant hoc calamitoso tempore, quo barbari et infideles patrimonium Christi diripere et depraedari moluntur, talem ac tantum nactos esse patrem et pontificem, cuius summo zelo et sollicitudine in uniendis regum principumque viribus et animis sperandum sit communem christianitatis hostem debellatum iri, contra quem esto ego ab ineunte adolescentia praestare conatus sim, quae tenuitas mea potuit, quod perexiguum esse fateor; adhuc sanctitas vestra sua paterna gratia et benignitate ulteriores mihi addidit stimulos ad me de christianitate et sancta matre ecclesia merendum, ita ut pro eius bono et exaltatione ultimam sanguinis mei guttam effundere paratus sim. Caeterum si de armorum nostrorum statu quidpiam communicare ausim, humillime facio. Jam vigesimus agitur dies, quo fortalitium hoc Canisense cinctum et obsessum habeam, quod profecto tam inexpugnabile non est ut capi non possit, at milite aliisque omnibus requisitis ita destitutor, ut prosperus exitus vix sit expectandus. Spero tamen, quod Deus exercituum rerum omnium indigentiam speciali assistentia sit suppleturus, idque eo firmiter mihi persvadeo, quod jam e vicinis provinciis praetacta

requisita mihi promittantur. Deus sanctitatem vestram ad bonum reipublicae christianae diutissime conservet.

Sanctitatis vestrae

Ex campo ad Canisam 21. Maji 1664.

humillimus servus et filius

C. Nicolaus a Zrin.

(Eredetije, egészen Zrínyi saját írása, vatikáni levéltár. Litterae Principum. vol. 87.)

IV. 1664. jun. 6.

A bécsi nuntius az államtikárnak.

Emin^{mo} R^{mo} Sig^r mio Oss^{mo}.

Il Sig^r Conte Nicolò di Sdrin, che ha sommamente gradito l'honore fattogli da Nostro Signore, mi scrive con termini, e con espressioni d'infinite obligationi, come credo che faccia con la congiunta responsiva al Breve della S^{ti} sua, havendola mandata a me per il sicuro recapito. E con ricordare a V. Em^{za} la mia singolar divotione, resto baciandoli humilissimamente le mani. Lintz 6 Giugno 1664.

D. V. Em^{za}

hum^{mo} dev^{mo} servitore

C. Card. Carafa.

(Eredetije a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 176.)

V. 1664. jun. 28.

A bibornok-államtikár a bécsi nuntiushoz.

Lettera sottoscritta dall'Emo Card. Rospigliosi in assenza dell'Emo Card. Chigi al Card. Carafa.

Il Sig^r Conte Nicolò di Sdrino ha inviato sua reverente lettera a Nostro Signore in espressione del devotissimo ossequio, con che ha ricevuto le gratie di S. Sta del Breve e delle devotioni trasmesse col mezzo di V. Em^a. E stata dalla Sta S. ricevuta la lettera di S. Ecc^a con particolar gradimento, il che io ho stimato mio debito di rappresentare all'E. V., e le bacio humilissimamente le mani. Roma 28. Giugno 1664.

(Egykorú másolata a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae. vol. 33. fol. 173 t.)

VI. 1664. jul. 12.

A bécsi nuntius a bibornok-államtikárhoz.

Emin^{mo} e R^{mo} Sig^{re} mio Oss^{mo}.

Oltre quello, che con la passata significai a V. Em^a della caduta del forte di Sdrin, devo hora soggiungerle, che il

nemico se ne rese padrone al primo assalto, in riguardo che una parte della guarnigione non volse combattere, anzi buttate l'armi, postasi in fuga, diede campo a cinque Gianizzeri di salire nel Boluardo, che aperto l'adito à gli altri posero il tutto in confusione, et in tale scompiglio, che tra morti, feriti, prigionieri, e sommersi nel fiume, si fa conto, che siano più di 1500 huomini, fra quali 25 offitiali. Il primo Visir doppo d'haver conosciuto, che il posto non era d'alcun relievo, comandò, che fusse demolito, come sarà già seguito; mentre con lettere del campo dè del corrente si ha, che haveva fatto volare il Boluardo con le mine, e che si disfaceva il resto con gran sollecitudine, senza però sapersi verso qual parte pensasse poi di voltarsi, dicendo solamente, che sarebbe passato a Buda con tutta l'armata per poter operare contro l'Ungheria in sito più largo di foraggi e più comodo alla provisione di viveri col beneficio del Danubio, già che nelle vicinanze di Canissa era tale la penuria, che provava la soldatesca dè gli uni, e dè gli altri, che con difficoltà vi potria lungamente sussistere; si haveranno nondimeno ben presto più certe notizie dè suoi disegni, e secondo i suoi ardamenti si anderà movendo, e regolando l'esercito Cesareo.

In questo punto è capitato qui il Sig^r Conte Nicolò di Sdrin per dar distinta relatione a S. M^{ta} dè gli affari di Croatia, e per dolersi forse del Sig^r General Montecuccoli, conchi non ha passato mai buona corrispondenza. Egli ha mandato subito a darmi conto del suo arrivo, mà non havendolo ancora veduto, non sò qual sià stato il suo vero motivo di portarsi alla Corte, riservandomi di riferirlo à V. E. con la seguente, et in tanto le dò parte della ricuperata salute del Sig^r General Susa, e le bacio humilissimamente le mani. Vienna 12 Luglio 1664.

Di V. Em^{za}

hum^{mo} dev^{mo} ser^{re}
C. Card. Carafa.

(Eredetije a vaticáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 177.)

VII. 1664. jul. 19.

A bécsi nuntius rendes jelentése a bibornok-államtikárhoz.

Emin^{mo} e R^{mo} Sig^r mio Oss^{mo}.

Il Sig^r Conte di Sdrin ha presentato a S^a Maestà una scrittura del tenore dell'annessa copia, che mando a V^a Em^a per renderla informata di quanto egli suppone, che sià seguito nell'infelice esito dell'assedio di Canissa, e nello perdita del

suo forte. Nell'audienza S. M^{ta} l'accolse con dimostrazioni d'affetto, e di stima, come Viene anco trattato da tutti li Ministri della Corte, et il popolo corre a vederlo acclamando talmente la sua virtù, la sua fama che bene spesso centinaia di persone seguitano la sua carrozza, o si mettono incontro la sua Casa per rimirarlo ogni volta, che si affaccia alla finestra. Con che resto baciando a V. Em^a humilissimamente le mani. Vienna 19. Luglio 1664.

Di V. Em^{za}

hum^{mo} dev^{mo} servitore
C. Card. Carafa.

(Eredetije a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 177.)

VIII. 1664. jul. 19.

A bécsi nuntius chiffrirozott jeletése a bibornok-államtitkárhoz.

Di Vienna dal signor cardinale Carafa á 19 Luglio 1664
Decifrato 6 Agosto.

Il conte Nicolo di Sdrin esclama contro il mariescallo Montecuccoli, dicendo che consuma l'esercito senza mai operar niente di buono, e che quando sua maestá non piglierá altra resolutione ogni cosa anderá in precipitio e che egli per non perder quel credito che si é aquistato si vede costretto di ritirarsi á casa e di depositar la spada ad un chiodo; ma sento che la corte voglia in ogni conto sodisfarlo e che á tal effetto pensi di darli una grossa somma di denaro, assegnandoli anco forse un corpo d'armata che habbia da esser comandato da lui solo independentemente dal Montecuccoli. È ben vero che essendo ciò difficile á mettersi in prattica, non si é sin hora determinata cosa alcuna, né só qual partito sia per pigliare sua maestà.

(Egykorú irat a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 175.)

IX. 1664. jul. 19.

A bécsi nuntius jelentéséhez mellékelt tudósítás.

Vienna 19. Luglio 1664.

Sabbato passato capitò in questa Città il Conte Nicolò di Sdrino per rappresentare à S. Maestà il miserabile suo stato, et il danno patito non solo per lo perdita del forte, ma anche per la lunga dimora che nell' Isola ho fatto tutta l'armata Cesareo, con che si è ridotto a signo, che più non può far capitale alcuno ne de suoi beni, ne de suoi sudditi, e

soldati, la maggior parte fuggiti e sbanditi. Ponderando però S^a. Maestà quanto importi a quelle frontiere, che questo suo valoroso ministro non resti abbandonato, si crede che gli sia per fare un considerabil donativo di contanti, e concedere un buon rinforzo di gente, sollevandolo, et assistendolo per quanto lo permetteranno le presenti congianture, per le quali si è la Maestà Sua indotta a tassare proportionatamente di buone somme tuttî i sudettî Ministri Camerali, formandone nota distinta di proprio pugno.

Vien avvisato dall' Ungheria Superiore che si ritrovassero all' assedio di Leventz X^m Turchi, e che quella Piazza stasse però in gran pericolo di ricadere nelle mani del nemico, onde si è mandato ordine a due regimenti, che si vadano a congiungere col General Suso et a S^a. Eccellenza che veda in ogni conto di soccorrerla.

Del Primo Visir non s'intende che habbia sin hora fatto molto viaggio, ma intanto corre voce che si sia impadronito di piccola Comorra, la quale difesa per lo passato dal valore del Conte Bodiani di cui era sede principale, serviva a quei confini d'antemurale alle scorrerie de Turchi. Le barche che si erano preparate nell' Arsenale sono in questa settimana uscite per esser pronte all' operatione, che di tempo in tempo si anderanno riconoscendo proprie di esse.

(Eredetije a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae. vol. 177.)

X. 1664. jul. 26.

A bécsi nuntius a bibornok-államtitkárhoz.

Emin^{mo}. R^{mo}. Sig^r. mio Osservand^{mo}.

Persiste la Corte in voler sodisfare, e tener contento il Sig^r. Conte Nicolò di Sdrino, ma fin hora non trova la strada, nè il modo, che possa essere di suo gusto e di publico servitio; e se bene egli mostra di vivere risegnatissimo nella volontà di S^a. Maestà, gli pare però strana ogni dilatione. Con l'occasione, che fu Mercordì a favorirmi, si dichiarò infinitamente obligato alla benignità di Nostro Signore per il regalo, che si degnò di farli accompagnato con un Breve, così espressivo del suo Paterno affetto, che stimò bene di farne correr copia per tutto il Regno d' Ungheria, dicendomi, che non poteva corrispondere, nè dar maggior segno della sua osservanza verso Nostro Signore, se con spargere il sangue, et inpiegar la vita, e le sue sustanze in sollievo della Christianita, come haveva fatto per il passato, et era prontissimo di fare anco in avvenire sino all' ultimo spirito, all' incontro dell' amore.

che Nostro Signore gli portava, e della stima ben grande, che faceva della sua virtù, e del suo singolar merito. Rappresentandolo a V. Em^a per renderla del tutto informata, e le baciò humilissimamente le mani. Vienna 26 Luglio 1664.

Di V. Em^{za}

hum^{mo} dev^{mo} servitore
C. Card. Carafa.

(Eredetije a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 177.)

XI. 1664. a u g. 9.

Sottoscritta dall' Emo Card. Rospigliosi in assenza dell' Emo Card. Chigi al Card. Carafa.

Con benigna attenzione ha sentito Nostro Signore il contenuto così della scrittura che dal Sig^r. Conte Nicolò di Sdrin è stata presentata à S. M^{to}, come della lettera, con la quale si è degnata V. Em^o d' accompagnarla; essendosi S. Beatitudine compiaciuta molto delli applausi, che riceve il medesimo Sig^r. Conte in cotesta Corte. rassegno all' E. V. l'ambitione continua che ho dell' honore de' Suoi comandi e supplicandola a compartirmeli a proportione degli obblighi infiniti che tengo di servirla, bacio a V. E. humilissimamente le mani. Roma 9. Agosto 1664.

(Eredetije a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 33. f. 181.)

XII. 1664. a u g. 16.

A bibornok-államtitkár a bécsi nuntiushoz.

Sottoscritta dall' Emo Card. Rospigliosi in assenza dell' Emo Card. Chigi al Card. Carafa.

È stata a Nostro Signore di molto compiacimento la nuova espressione, che il Sig^r. Conte Nicolò di Sdrin ha fatto a V. E. dell'ossequio con il quale corrisponde all'affetto che Sua Beatitudine li porta, et alla stima che fa del merito e valor suo. Si compiacerà V. E. di testificargliela in ogni occasione mentre io valendomi della presente per supplicarla del favor de' suoi comandi da me desiderati a proporzione degli obblighi infiniti che tengo di servirla, bacio a V. E. humilissimamente le mani. Roma 16 Agosto 1664.

(Egykorú másolata a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 33. f. 182.)

XIII. 1664. a u g. 16.

A bécsi nuntius a bibornok-államtikárhoz.

Di Vienna dal signor cardinale Carafa, à 16 Agosto 1664.
Decifrato à 3 Settembre.

Il conte Nicoló di Sdrino si chiama talmente disgustato dalla corte che dimanda licenza di potersi ritirare alla propria casa, dicendo che non comple al honor suo d'haver da vivere qui piu da cortegiano che da soldato, e che deve almeno con un manifesto far apparire al mondo il torto che gli vien fatto. Má'il signor principe di Porzia procura l'indolcirlo e di trattenerlo per vedere se si trovasse modo di poterli dar sodisfatione, conoscendo che s'egli si lasciasse alla fine vincere dalla disperatione potra fase del male assai per il gran segvito, che tiene nel regno d'Ungheria, e per le cortesie et offerte che di continuo riceve dalla Francia e da i principi collegati del Reno, quali per aderire à i suoi sentimenti si risolveriano facilmente di ordinare alle loro truppe che dovessero in avvenire militar sotto la sua direttione e comando e non sotto quello del conte Montecuccoli, et in tal caso piu vostra eminenza ben considerare e prevedere i danni et i pregiudittii che per ogni verso ne resultariano alla maestá dell'imperatore et alla christianitá. Spero nondimeno che il conte di Sdrino sia per governarsi con la solita sua prudenza e che habbia da dar sempre maggiori riprove della fedeltá che è stata praticata da lui stesso e da tutti i suoi predecessori.

(Egykorú irat a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 175.)

XIV. 1664. a u g. 23.

A bécsi nuntius a bibornok-államtikárhoz.

Di Vienna dal signor cardinale Carafa, 23 Agosto 1664.
Decifrato 6 Settembre.

Il conte Nicolo di Sdrino dopo di haver presa licenza da sua maestà s'incaminó giovedì¹⁾ mattina alla volta de suoi beni di Croatia mal sodispatto e poco contento de i trallamenti della corte, mentre non ha potuto conseguire niuna delle sodisfationi che desiderava. E sebene si è dichiarato con molti si voler vivere e morire fedelissimo suddito di sua maestà, potrebbe nondimeno nell'otio lasciarsi vincere dalla disperatione, Vero è che le sue pretensioni erano cosi alte et

¹⁾ Augusztus 21.

esorbitanti che ò per impossibilità ò per regola di buon governo, non si potevano mettere in prattica, mà nelle congiunture presenti compliva forse di trovar temperamento per consolarlo se non in tutto almeno in qualche parte, come lo procura hora monsignor arcivescono di Strigonia, senza però apparenza ò speranza di frutto.

(Egykorú irat a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 175.)

XV. 1664. szept. 13.

A bécsi nuntius a bibornok-államtitkárhoz.

Di Vienna dal signor Cardinale Carafa à 13 Sesembre 1664.
Decifrato à 2 Ottobre.

Corre qui voce che il conte Nicolò di Sdrino habbia introdotta qualche intelligenza e negotiatione con i Turchi et il sospetto si è poi aumentato dal vedersi che habbia egli levata la sua moglie da Ungheria e fattala ritornare in Croazia, mà per molte diligenze che io habbia usato, non trovo che ciò habbia minimo fondamento. E benvero che non comple a sua maestà ne alla christianità di lasciare quasi in abbandono un soggetto di tanto seguito e valore, che vinto dalla disperatione potrebbe voltar le spalle e far del male assai, convenendo di darli in qualche forma sodisfatione, come penso di dirlo domattina molte chiaramente al signor principe di Porzia.

(Egykorú irat a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 175.)

XVI. 1664. szept. 27.

A bécsi nuntius a bibornok-államtitkárhoz.

Di Vienna dal signor cardinale Carafa à 27 Settembre 1664.
Decifrato à 16 Ottobre.

Il conte Nicolò di Sdrino che se ne vive otioso in Croazia viene continuamente calunniato da suoi malevoli con notabil pregiuditio della causa publica e del servitio di sua maestà; mà il signor principe di Porzia, con che nè ho piu volte parlato, mostra di voler procurar le sue sodisfationi in tutto ciò che si possa pratticare nell'augustie de tempi presenti. E se egli vorrà contentarsi del possibile e delle cose ragionevoli, mi persvado che sia per ottenerle facilmente dalla corte: come io non lascerò di promuovere opportunamente il suo

desiderio con quella destrezza e circospezione che conviene e che mi viene imposta da vostra eminenza.

(Egykorú irat a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 175.)

XVII. 1664. szept. 6.

A bibornok-államtikkár a bécsi nuntushoz.

A 6 Settembre 1664. Al signor cardinale Carafa.

Dispiace molto al nostro signore sentire che il conte Nicolò di Sdrino sia partito da cotesta eorte malcontento e poco sodisfatto, credendo sua santità che convenisse al buon servitio di sua maestà medesimo di tenerlo in qualche maniera appagato, impiegandolo almeno in quel miglior modo che permettesse lo stato presente delle cose, col riguardo al valor suo, al gran concetto in che universalmente è tenuto et alli gravi danni che ha patito. E però dove vostra eminenza credesse di poter gli giovare, interponendo destramente i suoi offitti acciò sia adoprato con sua sodisfatione, incontrerà grandemente il gusto di sua beatitudine.

(Egykorú irat a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 175.)

XVIII. 1664. nov. 29.

A bécsi untius jelentése a bibornok-államtikkárhoz.

Emin^{mo} e R^{mo} Sig^r mio Prone Colendiss^{mo}.

Il Sig^r Conte Nicolò di Sdrino Banno di Croatia, che con tante valorose operationi haveva immortalato il suo nome, si portò Martedì della passata settimana con diversi amici a uno Caccia di Cignali, nella quale volendone seguir uno di smisurata grondezza che si era ritirato nella parte più folta del Bosco, smontò da cavallo e lasciato i servitori fuori della selva andò solo ad incontrare il Cignale che sentendosi colpire da un Archibugiata, se gli avventò addosso con impeto così grande che lo fece cadere in terra, e feritolo nella gola e nella testa lo privò quasi in un istante di vita, senza poter essere aiutato ne soccorso dei suoi proprii domestici, che capitavano molto tardi al rumore, et in tempo che a pena poté egli proferire poche parole. Non potrei poi abbastanza esprimere a V. Em^a con quant' amarezza sio stata sentita dalla Corte, e da tutto il popolo la perdita, e morte d'un Cavaliere veramente degno e d'un Capitano. che si deve con la sua singolar virtù

reso talmente formidabile, che i Turchi goderanno forse più di questo infausto successo, che della Pace conclusa con vontaggio della Porta. Con sommo mio dispiacere lo rappresento a V. Em^a e le fo humilissimamente riverenza.

Di V. E.

Vienna 29 Novembre 1664.
hum^{mo} der^{mo} servitore obligatissimo
C. Card. Carafa.

(Eredetije a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germinae vol. 177.)

XIX. 1664. nov. 29.

A bécsi nuntius a bibornok-államtitkárhoz.

Di Vienna dal signor Cardinale Carafa à 29 Novembre 1664.
Decifrato à 19 Decembre.

Ilà sua maestà mostrato con me gran dispiacere della morte del conte Nicolò di Sdrino, lodando alle stelle il suo valore et il buon servitio che haveva sempre prestato alla augustissima casa et à tutta la christianita. Non mancano però da malevoli che procurano di calumniare così degno cavaliere, figurando ch'egli nutrisse nell'animo di farsi un giorno acclamare rè d'Ungheria per mezzo del seguito che teneva nel regno e col fomento che segretamente gli veniva somministrato da Francesi e da Venetiani; mà ogn'uno di savio intendimento lo difende e sostiene con vigore la sua fedelta.

(Egykorú irat a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 175.)

XX. 1664. decz. 20.

A bibornok-államtitkár a bécsi nuntiushoz.

Sottoscritta dall'Emo Card. Rospigliosi in assenza dell'Emo Card. Chigi al Card. Carafa.

Sin dalla settimana passata per via di Venetia giunse qua l'avviso dell'infausto e deplorabil caso, che hora nuovamente ne rappresenta V. E. del povero Conte Nicolò di Sdrino, che Dio habbia in Cielo, e se veruno l'ha inteso con amarezza d'animo, si può dire Nostro Signore per l'affetto tenerissimo, che haveva ad un Cavaliere così valoroso, e dotato di tante buone parti come era il sodetto. Non dubita però che per il medesimo rispetto non sia anche stato grande il dispiacere, che ne haverà provato S. M. Cesarea, e tutta l'Imperial Corte, dove tanto veniva stimato il medesimo; ma una fatalita si portentosa altro non richiede, che un gran compatimento, et

una perfetta rassegnazione al voler divino, che l'ha permessa. Questo salvi noi da ogni disgratia; mentre a V. E. bacio humilissimamente le mani. Roma 20 Decembre 1664.

(Egykorú másolata a vatikáni levéltárban. Nuntiatura Germaniae vol. 33. fol. 204.)

XXI. 1664. decz. 8.

Gróf Zrínyi Péter VII. Sándor pápához.

Sanctissime Pater.

Ob benignissimum paternum affectum, quo sanctitas vestra dilectissimum meum fratrem Nicolaum comitem a Zrinio prosequeretur et ob summam venerationem et filialem cultum, quo ille sanctitatem vestram suspiciebat, intermittere nec debui nec potui, quin eandem certiosem facerem de infelici et insperato eius obitu, qui 18 elapsi mensis in aprorum venatione contigit. Rogo humillime sanctitatem vestram, ut ipsius animae refrigerium et benedictionem impertiatur, meque una cum haeredibus et tota familia nostra sub sua paterna protectione benigne servare velit. Nos a majoribus nostris non degeneres, pro defensione sanctae matris ecclesiae et reipublicae christianae quicquid tenuitas nostra potuerit, praestare conabimur, nec non toti domui suae semper devincti erimus. Et ego post oscula pedum maneo Sanctitatis vestrae

Ciaktorniae 8 Decembris anno 1664.

humillimus servus et filius
Comes Petrus a Zrin.

(Eredetiye a vatikáni levéltárban. Litterae Principes vol. 87.)

XXII. 1665. jan. 6.

VII. Sándor pápa gróf Zrínyi Péterhez.

Dilecto filio nobili viro Petro comiti Serinensi.

Alexander papa VII.

Dilecte fili nobilis vir salutem. Nobilitatis tuae litteras de fratris germani tui clarissimi atque fortissimi viri morte non sine gravi sensu doloris plane legimus; nam quo spectate magis eius bellica virtus atque pietatis catholicae studium inclaruit: eo profecto maior fuit et in eius acerbo casu nedum tuae domus, verum etiam totius reipublicae christianae jactura. Nos animae illius aeternam salutem cum speramus, tum etiam praecibus a Domino exquisivimus. Praeterea te

non minus iisdem laudibus et decoribus praecellentem eximio caritatis affectu complectimur, cuius illustria documenta, ubi res tulerit, tam personae quam universae familiae religiosissimae tuae praesto erunt. Interim ad omnes qua spiritualium qua temporalium bonorum gratias, a divina largitate consequendas, apostolicam benedictionem nobilitati tuae peramanter impertimur. Datum Romae apud sanctam Mariam maiorem sub annulo piscatoris die VI. Januarii 1665., pontificatus nostri anno decimo.

(Egykorú másolata a vatikáni levéltárban. Epistolae ad Principes. Alexandri VII. Annus IX. et X. fol. 203.)

Közli: FRAKNÓI VILMOS.